

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

**Polly
Samson**
**Un
teatru
pentru
visători**

Traducere din engleză și note de
VALI FLORESCU

HUMANITAS
fiction

Redactor: Anca Dumitru
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Marilena Vasile
DTP: Dragoș Dumitrescu, Veronica Dinu

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

POLLY SAMSON
A THEATRE FOR DREAMERS
Copyright © 2020 by Polly Samson
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2022, pentru prezenta versiune
în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SAMSON, POLLY
Un teatru pentru visători / Polly Samson; trad. din lb. engleză
și note de Vali Florescu. – București: Humanitas Fiction, 2022
ISBN 978-606-097-003-3
I. Florescu, Vali (trad.; note)
821.111

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Pentru Romany

„Fiecare dintre noi pornește în propria călătorie...
se lasă purtat de curent și se trezește în mijlocul
singurătății imense, albastre și înspăimântătoare
a libertății, în care trebuie să navigheze singur.
Dar – gândul ne mai liniștește – există și insule.“

CHARMIAN CLIFT

„Trăiesc. Viața e arta mea.“

MARIANNE IHLEN

Din port trebuie să urci panta, și pornesc cu pas hotărât pe treptele străzii Donkey Shit Lane, cu o piatră în formă de inimă în buzunar. Sunt singură și, deși nu e nimeni care să mă vadă, rezist dorinței de a mă opri și de a mă odihni sprijinindu-mă de stâlpii care mai stau în picioare, după ce-am trecut de partea cea mai abruptă. Sunt foarte atentă când pun piciorul jos, dacă mă împiedic pot să cad imediat în nas, gând inacceptabil pentru gazela ce încă mai trăiește în corpul meu înțepenit.

Bucățile de marmură strălucesc, lustruite de secolele trecute peste ele; lumina e cât se poate de limpede. Chiar și într-o dimineață atât de mohorâtă cum e asta, cu cerul atât de jos, încât insula nici nu se mai vede, și cu norii îngrămădiți deasupra portului, aceste străzi văruite strălucesc.

Două tinere coboară treptele spre mine, ținându-se de braț. În vechiul sacou de tweed al lui Dinos, cu mâinile umflându-i buzunarele și botinele legate confortabil cu șireturile, sunt la fel de anonimă ca un păstor sau un catargiu. Ridurile de pe chipul meu s-au adâncit în toți anii ăștia petrecuți în soare, și părul meu n-a mai văzut vopsea, ba nici măcar foarfeca vreunei coafeze de Dumnezeu-știe-când, și ce dacă? Îl țin legat într-o coadă lejeră, dat de pe față, așa cum mi l-am ținut mereu. Sunt încă aici, un pic învinețită, un pic slăbită, dar fără doar și poate am rămas aceeași fată care a pus prima oară piciorul pe această insulă în urmă cu aproape șaiszeci de ani. Bănuiesc

că doar cei care m-au cunoscut pe atunci pot să vadă prin patina tot mai groasă așternută de timp peste mine și mi se rupe inima când văd cu ce viteză se împutinează numărul celor care ar putea s-o facă.

Aseară am primit telefonul despre Leonard. Am rămas tăcută o vreme, ascultând bufnițele. Mi-am luat vechile caiete, blocnotesurile de trei penny pe care le-am adus cu mine pe insulă în 1960, și l-am regăsit acolo în însemnările mele pline de speranță, cu scris rotunjit. Mi-a înțepenit ceafa. Cocoșii au cântat toată noaptea. Am dormit prost, și dimineața m-am trezit potopită de vise.

Turiștii estivali au plecat de mult; la Atena e agitație din cauza măsurilor de austeritate, sunt refugiați, copiii pierduți, incendii stradale. Bărcile ies în larg, salvând oameni din apă.

Sunt multe la care să te gândești, așa că ai crede că o să uităm o vreme de alegerile americane. Însă dimineață, în port, în timp ce-mi beam pe îndelete unicul espresso, bun și amăruit, al zilei și mă uitam la catării ce se îndepărtau de bărci împovărați, m-a pălit vestea despre noul președinte. A venit șerpuint din spre apă, adusă de ziarele de dimineață, și s-a răspândit rapid, ca o duhoare, în întreaga agoră. Am auzit gemete de groază, chiar și din spre măgari, oameni care mai să se înece cu băutura la fiecare masă, stupefacție pe chipul fiecărui trecător și pe ale celor de pe bărci. Preț de o clipă, mi-am găsit alinare în gândul că măcar Leonard n-a apucat să audă așa o grozăvie.

Mă opresc în fața prăvăliei Mariei, numită Four Corners, și ciulesc urechile. M-aș simți ridicol dacă m-ar vedea cineva apropiindu-mă de ușa lui cu piatra mea în formă de inimă și mă pregătesc să dau repede colțul pe Crazy Street. De fapt, strada nu se cheamă așa, dar numele ei aduce cu Crazy și așa am auzit și noi când Leonard a ieșit vioi de la notar, și-a scos șapca ieftină și a trântit actele casei pe masă lângă ea, zâmbind parcă ușor rușinat și jenat, parcă temându-se să nu ni se pară că se dă mare.

Mai târziu în acea zi am venit înarmați cu găleți împrumutate și perii cu mânere lungi pentru vărui, iar Leonard a pus

baterii noi gramofonului pe care îl așezase în mijlocul pardoselii de piatră. Unele dintre discurile lui s-au ondulat precum ceasurile lui Dalí și nu mai pot fi puse la picup, dar aveam totuși Ray Charles, și Muddy Waters, și o cântăreață care-mi plăcea, dar al cărei nume nu mi-l mai amintesc. Mai târziu, ne-am relaxat cu un foc de cherestea aprins printre lămâii de pe terasă, cafele cu *retsina*¹, puțin hașiș, dans. Șorturi murdare de vopsea, brațe și picioare bronzate, tălpi goale. Copiii ai războiului, majoritatea dintre noi chiar mai tineri decât el, la rândul lui încă foarte tânăr. Ne bucuram din plin de libertatea pentru care se luptaseră părinții noștri, și pofta noastră de viață depășea cu mult umbrele lor înguste, fărâmițate de război.

Oare drogurile și contracepția făceau ca schimbarea să pară posibilă?

A fost, oare, o revoluție pe care-am trăit-o conștient? Sau eram pur și simplu niște copii ce tânjeau după letargie, și sex, și uitare de sine, pentru a scăpa de neliniștea gravată în ADN-ul nostru, ce exploda în fiecare dintre creierile noastre tinere, în propriul Hiroșima?

Să mori de râs! În ochii tatei, eu eram o beatnică fără minte.

N-avem cine știe ce pretenții de la insula asta, voiam doar zile însorite și destul de lungi ca să nu degerăm din cauza Războiului Rece, un *gallon*² de vin de șase drahme și o casă albă și solidă în schimbul a două lire și zece șilingi pe lună. Cu un singur lucru nu ne prea împăcam, cu numele ei: Hydra. Un nume care înseamnă „apă”, însă un cutremur petrecut cu foarte mult timp în urmă i-a îngropat izvoarele, lăsându-i doar câteva fântâni cu apă proaspătă, iar pământul s-a uscat.

În miturile grecești, Hydra păzește poarta către Lumea Cea-laltă.

— Un șarpe cu multe capete și o halitoză atât de cumplită, că dacă suflă spre tine o dată mori, zic când e rândul meu să spun o ghicitoare.

1. Vin grecesc cu aromă de rășinoase.

2. Unitate de măsură ce echivalează cu 4,54 litri.

Leonard râde. Cineva are un buzuki, altcineva o chitară. Avem ouzo, stele, o lună subțire pe cer, cât marginea unei linguri. Coada veche a unei perii arde cu un pârâit de rășină; explozia de scânteii face să ne scapere ochii. Ne dezlănțuim, spargem paharele, izbindu-le de zidul noii case a lui Leonard. Pentru noroc!

Însă Marianne, care tocmai vine cu o mătură, întrebă:

— Ce e cu obiceiul ăsta dement?

Și nici unul dintre noi – fie el american ori canadian, grec, englez, francez, suedez sau ceh, nici măcar creierul australian pe picioroange care e George Johnston¹ – nu poate găsi vreo explicație pentru avera asta de sticlă spartă, în afara faptului că prima care și-a aruncat paharul a fost chiar Marianne.

Strâng în mână inima de piatră din buzunar. Încerc să-mi amintesc de ce-au plecat atât de curând după ce el și-a cum-părat casa. În mai puțin de-o lună. Gândul îmi zboară la Marianne și văd piatra alunecând din mâna ei într-a mea. Cred că era noiembrie.

Un vânt rusesc ce sufla înghețat, valuri spărgându-se peste stâncile portului, o caracatiță răsfirată pe funia unei bărci de lângă chei ca niște izmene vechi. Leonard în impermeabilul lui (da – cel albastru, deocamdată nici pe departe atât de celebru²) îi întinde cutia de piele barcagiului și apare și Marianne, cu o cămașă udată de ploaie și mototolită și pantaloni marinărești, care ridică mai multe pachete imense, zveltă și agilă ca un băiat. Se întoarce și mă strigă; vântul îi lipește părul de față.

Nu s-a mai uitat la mine de câteva săptămâni.

— Nu, nu. Nu suport să te văd plângând.

Trânțește bagajele, se întoarce spre mine alergând, și picăturile de ploaie sunt frumoase pe pielea ei. O îmbrățișez și

1. George Johnston (1912–1970) – corespondent de război pentru presa australiană și romancier. (N. red.)

2. *Famous Blue Raincoat*, piesă de pe albumul din 1971 al lui Leonard Cohen, *Songs of Love and Hate*. (N. red.)

nu-mi mai vine să-i dau drumul; sunt așa de ușurată că nu vrea să plece supărată.

— Te rog nu-ți mai lua privirea asta de om părăsit, zice, desprinzându-se din brațele mele și închizându-mi degetele peste piatră.

Îmi spune că e primul lucru pe care i l-a dat vreodată Leonard. Piatra, care are nuanța cărnii și are vinișoare albe și movulii, îmi încape perfect în mână. Chiar e o inimă și, din felul în care mă privește, știu că, acum că ea și Leonard pleacă împreună, am fost iertată.

Zâmbetul ei e atât de cald, atât de plin de speranță.

— Chiar în clipa în care cea din pieptul meu a fost făcută bucăți de Axel. Mi-a zis că s-ar putea să-mi prindă bine una nouă.

Ochii lui Marianne sunt albaștri precum cerul de vară; părul ei are o nuanță fabuloasă de blond. E greu de crezut că m-ar vedea vreodată ca pe o posibilă rivală.

— Atât de multe s-au schimbat, bucură-te pentru mine, te rog. Băiețelul meu mă așteaptă în Oslo, dar inima mea rămâne aici, pe insulă, până ne vom întoarce iar... Of, scumpa mea Erica, te rog nu mai plânge.

Leonard îmi oferă batista lui și-și îndreaptă privirea de la portul udat de ploaie spre munții cu versanți cenușii și movalii. Locul ăsta a fost bun cu el. Insula asta.

Femeia asta. Îmi arată în direcția din care-au venit.

— Acolo sunt casa mea cea frumoasă și soarele care-mi mai toropește piticii de pe creier...

Îmi ciufulește părul, cum îi faci unui copil, și-mi spune că n-are de gând să stea prea mult timp plecat.

Leonard nu privește în urmă, nici măcar o dată, însă Marianne face cu mâna întruna, până când barca dispare în spuma învolburată. Acum, când mă gândesc la toate astea, mi se pare că ele s-au petrecut ieri. Mă străbate un val de singurătată. Mi-am luat rămas-bun de prea multe ori.

De un lămâi crescut mai înalt decât zidul sunt agățate fășii cu insecticide. Îmi spun în minte că ea e încă acolo, chiar dincolo de zid, și culege roșii pe terasă.

Și Leonard și băiețelul ei, cu soartă atât de tragică. Marianne era nespus de fericită să-i poată oferi un cămin, să-i pună flori pe masă și să-i liniștească accesele de furie, să-i coasă perdele, să-i toarne vin, în timp ce Axel, bebelușul, adormea în acordurile chitarei lui... Mă gândesc la Axel Joachim, sau Barnet, cum a început să-i spună Leonard, la cum își sugea degetul fericit, la părul lui decolorat de soare, acum la fel de alb precum perna.

Leonard își aduce chitara pe terasă și ne privește dansând. Tăciunii strălucesc sub lămâi, chiar dincolo de acest zid, însă răcnetele unui muncitor mă readuc pe pământ; aș putea la fel de bine să mă aflu pe Marte. Eram îmbătați de idealuri și amețiți de speranța unui salt îmbibat de jind spre un viitor care a învățat din greșelile trecutului. Ajung la ușa casei lui Leonard destul de amețită și nu-mi pot reprimă un suspin gândindu-mă la acel bărbat din Casa cea Albă, la o lume întoarsă cu susu-n jos.

Coșmarurile te vor găsi mereu, chiar dacă locuiești pe o stâncă.

Nu-i nimeni să-mi audă geamătul, deși pe trepte au fost deja lăsate flori. Zidurile albe ale casei lui Leonard se înalță oarbe, obloanele gri sunt închise. După cât se pare, mâna de alamă a Fatimei a fost lustruită de curând. Sper că a intrat cineva și a acoperit oglinzile. Mă aplec deasupra treptei și așez piatra printre celelalte ofrande: garioafe uscate, plicuri de ceai, portocale, un singur fir de mușcata dracului. Îmi vine s-o iau înapoi, dar a fost a lui și a lui Marianne, nu a mea.

— Un talisman, a zis Marianne și a adăugat râzând: Poate că e inima pietrificată a lui Orfeu.

Îngenunchez pe treaptă. De partea cealaltă a ușii, în hol, oglinda își păstrează tainele, așezată deasupra unei mese lustruite, acoperită cu o față de masă de dantelă, pe care-și răsfirau ce aveau mai de preț.

Marianne și Leonard inventau povești; pe lângă inima lui Orfeu, aveau și un corn de capră fosilizat din care băuse Dionisos, bucăți aurii și albastre din Epidaur, un clopot mănăstiresc de fier, pe care Marianne l-a găsit la un moment dat îngropat într-o pădure de pini din Santorini, o cutie imensă și ruginită de metal cu imaginea în relief a unei oarbe ce cânta la o harfă fără corzi. Oglinda sculptată era oracolul lor. Leonard a scris cu cerneală aurie: *Mă schimb. Sunt la fel. Mă schimb. Sunt la fel. Mă schimb. Sunt la fel.* Odată, m-a făcut să mă opresc și să privesc în oglindă. A aprins lumânări și a zis un soi de rugăciune și a insistat să continui să privesc până când voi ști cine sunt.

Mă schimb. Sunt la fel. Mă rog, cred că avea cele mai bune intenții, chiar dacă se cam lăsa luat de val, și Marianne m-a urât o vreme. În fine, așa stăteau lucrurile pe atunci.

A fost ultimul an fără electricitate. Uneori, îmi pare rău. O oră, două, după asfințit, generatoarele din oraș amuțeau și eram luminați doar de lună și de flăcări. Lanterne, vase cu mangal, divinități licărind deasupra bolurilor cu ulei, cu flăcărui plutind pe bucăți de plută. Toți sunt frumoși la lumina lumânării. Azi n-aș mai putea trăi fără aragaz și fără frigider, dar amintirile acelor zile sunt neprețuite. Mă schimb. Sunt același.

Am fost la ei de un Șabat. Am asistat la aprinsul lumânărilor, la pregătirea farfuriilor cu sare și ulei, cu măslină și anșoa proaspete. Marianne reușise, ea știe cum, să coacă o franzelă de *challah* la cuptorul lui cu toane. Se pare că rugăciunile lui Leonard dădeau totuși roade.

Fața de masă brodată manual, apa proaspătă din fântână, sticla lămpilor cu kerosen ce strălucea, anemone albe ce-și aplecau grațios capetele dintr-un ulcior de lut; până și aerul din jurul ei era luminos.

Îmi amintesc acele nopți luminate de felinare, cu muzică și dans, și melodiile rusești pline de tristețe ale Magdei, umbrele ce tresăteau pe ziduri, chitarele și buzukiul și acordeonul, Mikhailis cu vioara lui, cântece evreiești pe care le știau și Magda, și Leonard și uneori, zdrăngănind din chitară, câteva

Never Be Anyone Else But You

Versuri de Baker Knight

Copyright: World excluding Europe: Sony/ATV Music Publishing și Alfred Music Publishing Europe: EMI Unart Catalog Inc/EMI United Partnership Ltd.

Boy on A Dolphin

Versuri de Paul Francis Webster

Copyright: World excluding Europe: Alfred Music Publishing Europe: EMI Robbins Catalog Inc/EMI United Partnership Ltd.

Poezia lui P. B. Shelley citată la pagina 224 este „Fragment. Cântec nupțial“, dedicată, se pare, lui Francis Ravaiillac și Charlotte Cordé.

Romanul *Beauty at Close Quarters* [*Frumusețea văzută de aproape*] de Leonard Cohen a fost în cele din urmă publicat, cu titlul *Joaca preferată*. Scopul, atunci ca și acum, nefiind atins.